

مشاغل و مهارت‌ها تا سال ۲۰۳۰ دگرگون می‌شوند

• یاسمن آوازه

داروساز، دستیار تخصصی اقتصاد و مدیریت دارو

پیش‌زمینه

دنیای امروز بی‌وقفه در حال دگرگونی است. تحولات تکنولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی هر روز بخش‌هایی جدید از زندگی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهند. این تحولات به‌ویژه در دنیای کار اثراتی زیاد دارند، به‌طوری که شغل‌ها و مهارت‌هایی که امروز داریم، ممکن است فردا دستخوش تغییراتی شوند.

حال سوالی که مطرح می‌شود این است: آیا این تحولات تهدیدی برای آینده شغلی ما محسوب می‌شوند یا فرصتی جدید برای بازتعریف نقش ما در جامعه هستند؟ این تغییرات چه اثری بر سرمایه انسانی و سازمان‌ها خواهد داشت؟ آیا مهارت‌های فعلی همچنان برای فردای بازار کار کافی خواهند بود؟ در این مقاله، سعی شده است تا با استفاده از گزارش آینده شغلی ۲۰۲۵ مجمع جهانی اقتصاد، خلاصه‌ای از مهم‌ترین تغییرات و پیش‌بینی‌های مربوط به آینده بازار کار ارائه شود.

تحول بازار کار

گزارش آینده شغلی ۲۰۲۵ که داده‌های بیش از ۱۰۰۰ سازمان در ۲۲ صنعت مختلف در ۵۵ کشور را مورد بررسی قرار داده، پیش‌بینی کرده است که تا سال ۲۰۳۰، ۱۷۰ میلیون شغل جدید ایجاد خواهد شد، ۹۲ میلیون شغل از بین خواهد رفت؛ و در نهایت، شاهد یک افزایش خالص ۷ درصدی معادل ۷۸ میلیون شغل خواهیم بود. این یعنی این‌که تا سال ۲۰۳۰، بزرگ‌ترین تحولات بازار کار در تاریخ را شاهد خواهیم بود.

پنج نیروی کلیدی متحول‌کننده بازار کار

۱. **تکنولوژی و هوش مصنوعی:** تحول دیجیتال تأثیری زیاد بر نیروی کار ۶۰٪ از سازمان‌ها خواهد داشت. هوش مصنوعی و اتوماسیون فقط یک روند گذرا نیستند، بلکه در حال متحول کردن صنایع مختلف‌اند و حتی مشاغلی که در گذشته تصور می‌شد از اتوماسیون در امان باشند، تحت تأثیر قرار خواهند گرفت.

۲. **عدم قطعیت اقتصادی:** تورم، فشار هزینه‌ها و کاهش رشد اقتصادی جهانی، مشاغل را دگرگون کرده است، اما همزمان فرصت‌هایی جدید در مدیریت ریسک و سازگاری با شرایط ایجاد می‌کند.

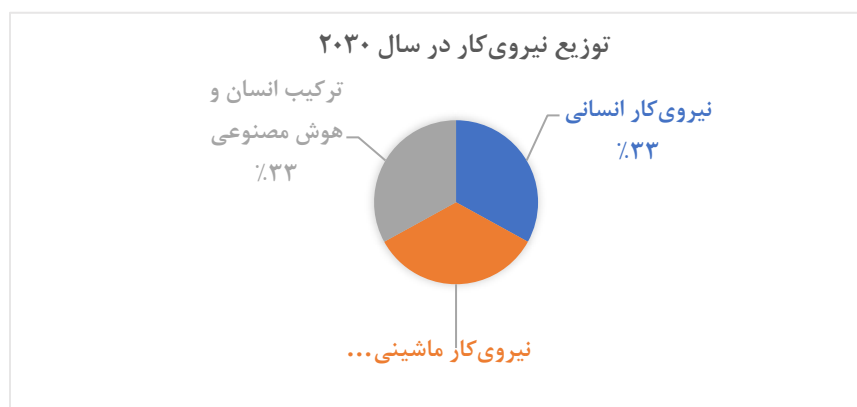
۳. **تغییرات اقلیمی و گذار به اقتصاد سبز:** در پاسخ به بحران تغییرات اقلیمی، ۴۷٪ از سازمان‌ها در حال سرمایه‌گذاری بر روی پروژه‌های کاهش انتشار کربن هستند که این امر باعث رشد مشاغل سبز و پایداری انرژی خواهد شد.

۴. **تغییرات دموگرافیک:** افزایش جمعیت سالمند در کشورهای توسعه‌یافته و رشد نیروی کار جوان در کشورهای در حال توسعه، تقاضا برای رشد صنایع خدماتی را افزایش خواهد داد.

۵. **تجزیه ژئوپلیتیکی:** تنش‌های جهانی، محدودیت‌های تجاری و کاهش سرمایه‌گذاری در ۳۴٪ از سازمان‌ها موجب تغییر در زنجیره‌های تأمین و الگوهای اقتصادی و تجاری منطقه‌ای شده و در نتیجه بازار کار جهانی را دگرگون خواهد کرد.

هوش مصنوعی و اتوماسیون: همکاری به جای جایگزینی

هوش مصنوعی در صنایع مختلف نه تنها جایگزین نیروی انسانی نمی‌شود، بلکه به ابزاری برای افزایش بهره‌وری، دقت و نوآوری تبدیل خواهد شد. برای مثال، در صنعت سلامت، هوش مصنوعی به پزشکان کمک می‌کند تا بیماری‌ها را با دقتی بالاتر تشخیص دهند، روند درمان را شخصی‌سازی کنند و از طریق تحلیل کلان‌داده‌ها، تصمیمات درمانی دقیق‌تری بگیرند. این موضوع در معماری نیز صدق می‌کند که هوش مصنوعی طراحی‌های اولیه را انجام می‌دهد و مهندسان با اصلاح و بهینه‌سازی این طرح‌ها، کیفیت و کارایی پروژه‌ها را ارتقا می‌دهند. همچنین در توسعه نرم‌افزار، ابزارهای برنامه‌نویسی مبتنی بر هوش مصنوعی با افزایش سرعت کدنویسی، امکان تمرکز بیشتر توسعه‌دهندگان بر نوآوری و بهبود عملکرد را فراهم می‌کنند. (نمودار)

مشاغل در حال رشد تا سال ۲۰۳۰

با توجه به تغییرات بازار کار، برخی مشاغل به شدت در حال رشد هستند. از جمله این مشاغل می‌توان به تخصص‌هایی چون تحلیل کلان‌داده‌ها، مهندسی تکنولوژی مالی (فین‌تک)، هوش مصنوعی و توسعه دهندگان نرم افزار، و مهندسی محیط‌زیست اشاره کرد.

مشاغل رو به افول تا سال ۲۰۳۰

تقاضا برای برخی مشاغل به دلیل خودکار شدن فرآیندها کاهش خواهند یافت. این مشاغل شامل اپراتورهای ثبت داده، دستیاران اداری و حسابداران هستند که به طوری قابل توجه در معرض جایگزینی با هوش مصنوعی و ربات‌ها قرار دارند. علاوه بر این، مشاغل مرتبط با خدمات مشتریان و برخی از بخش‌های بانکداری مانند صندوق‌داران نیز تحت تاثیر تغییرات دیجیتال و اتوماسیون قرار خواهند گرفت.

مهارت‌های کلیدی مورد نیاز حال و آینده

با پیشرفت تکنولوژی و تغییرات سریع در بازار کار، مهارت‌های مورد نیاز برای موفقیت در آینده نیز دستخوش تحول خواهند شد. در واقع، برخی از مهارت‌ها که امروزه نیز اهمیت دارند، در سال ۲۰۳۰ جایگاهی پررنگ‌تر خواهند داشت، درحالی‌که مهارت‌های نوظهوری نیز در حال شکل‌گیری هستند که انتظار می‌رود در آینده نقشی کلیدی ایفا کنند.

I. مهارت‌های حیاتی برای حال و آینده

برخی مهارت‌هایی که امروزه مورد توجه سازمان‌ها هستند، در سال‌های آینده نقشی پررنگ‌تر پیدا خواهند کرد. از جمله این مهارت‌ها به ترتیب اهمیت می‌توان به هوش مصنوعی و کلان‌داده‌ها، تفکر تحلیلی، تفکر خلاق، انعطاف‌پذیری و سازگاری، چابکی و سواد تکنولوژی اشاره کرد. افزایش نیاز به تحلیل داده‌ها، حل خلاقانه چالش‌ها و سازگاری سریع با تغییرات، باعث شده است این مهارت‌ها بیش از پیش اهمیت پیدا کنند. علاوه بر این، رهبری و اثرگذاری اجتماعی، کنجکاوی و یادگیری مادام‌العمر، تفکر سیستمی، خودآگاهی و مدیریت استعدادها نیز تا سال ۲۰۳۰ همچنان ارزشمند خواهند ماند. با وجود پیشرفت‌های تکنولوژی که فرآیندهای کاری را متحول می‌کنند، تفکر انتقادی، مدیریت سرمایه انسانی و یادگیری مداوم همچنان از مهارت‌های کلیدی محسوب می‌شوند.

II. مهارت‌های نوظهور و ضروری در سال ۲۰۳۰

در کنار مهارت‌های کنونی، برخی از توانمندی‌ها که هنوز در بسیاری از سازمان‌ها به مهارت‌های کلیدی تبدیل نشده‌اند، در سال‌های آینده به‌شدت موردنیاز خواهند شد. مدیریت شبکه‌ها و امنیت سایبری، و مدیریت محیط‌زیست از جمله این مهارت‌ها هستند که پیش‌بینی می‌شود به دلیل افزایش وابستگی به تکنولوژی‌های دیجیتال و نیاز به توسعه پایدار، به مهارت‌هایی مهم برای مشاغل مختلف تبدیل شوند.

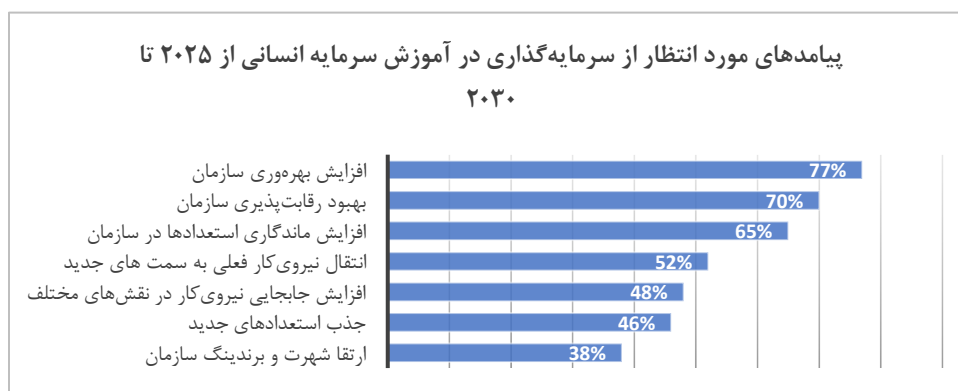
۱۱۱. مهارت‌هایی که جایگاه ثابتی خواهند داشت

برخی مهارت‌های امروزی که در محیط‌های کاری اهمیت زیادی دارند، تا سال ۲۰۳۰ رشدی چشم‌افسار نخواهند داشت. به عنوان مثال مهارت‌هایی مانند همدلی و گوش دادن فعال و موثر، خدمات مشتریان، و مدیریت منابع و عملیات همچنان مهم خواهند بود، اما انتظار نمی‌رود که تقاضا برای آن‌ها به‌طوری قابل توجه افزایش یابد.

۱۱۲. لزوم آموزش مجدد سرمایه انسانی

تا سال ۲۰۳۰، حدود ۵۹٪ از شاغلان به آموزش مجدد نیاز خواهند داشت. سازمان‌ها برای مواجهه با این چالش، سه راهکار اصلی در پیش گرفته‌اند: ۲۹٪ از آن‌ها بر ارتقای مهارت شاغلان فعلی تمرکز دارند، ۱۹٪ علاوه بر ارتقای مهارت، شاغلان را در نقش‌های جدیدی

می‌کنند،
۱۱٪ از
امکان
مجدد
نیست که
به
آن‌ها از
کار

مستقر
و برای
شاغلان،
آموزش
فراهم
احتمالاً
خروج
بازار

منجر خواهد شد.

از این رو، سرمایه‌گذاری در آموزش و توسعه مهارت‌های سرمایه انسانی بیش از هر زمانی دیگر برای سازمان‌ها قابل اهمیت است. این اقدام نه تنها بهره‌وری و رقابت‌پذیری را افزایش می‌دهد، بلکه باعث حفظ استعدادها و آماده‌سازی سرمایه انسانی برای مشاغل آینده می‌شود. همچنین امکان جابجایی شاغلان در موقعیت‌های شغلی مختلف و جذب استعدادهای جدید را فراهم کرده و سازمان‌ها را در مسیر رشد و نوآوری نگه می‌دارد. (نمودار)

۱۱۳. تحولات پیش‌روی حوزه سلامت

تحولات تکنولوژی در حوزه سلامت با سرعتی چشم‌افشا در حال پیشروی است و نقش هوش مصنوعی، رباتیک، و اتوماسیون در این صنعت روز به روز پررنگ‌تر می‌شود. با خودکارسازی فرآیندهای اداری، کادر درمان از وظایف غیرضروری رها می‌شوند. هوش مصنوعی به پزشکان کمک می‌کند تا بیماری‌ها را با دقتی بالاتر تشخیص دهند، روند درمان را شخصی‌سازی کنند و از طریق پردازش کلان داده‌ها، تصمیمات دقیق‌تر و مبتنی بر شواهد بگیرند. علاوه بر این، ربات‌ها دقت جراحی‌ها را افزایش داده و با کاهش احتمال خطای انسانی، ایمنی بیماران را بهبود می‌بخشند. همچنین، تله‌مدیسین، به داورسازان و پزشکان این امکان را می‌دهد تا خدمات خود را از راه دور به بیماران ارائه دهند، که این امر موجب دسترسی بیشتر به خدمات سلامت می‌شود. این پیشرفت‌ها نه تنها کیفیت خدمات درمانی را ارتقا می‌دهند، بلکه تغییرات اساسی در ساختار فرصت‌های شغلی صنعت سلامت ایجاد می‌کنند.

بنابراین، برخی مشاغل اداری با ورود فناوری‌های خودکار کاهش می‌یابند، درحالی‌که تقاضا برای متخصصانی که در حوزه‌های هوش مصنوعی، تحلیل داده و مدیریت سیستم‌های پیشرفته مهارت دارند، افزایش خواهد یافت. با این حال، نقش مهارت‌های اجتماعی همچنان غیرقابل‌انکار است. چرا که ارتباط مؤثر با بیماران، همدلی و درک نیاز آنان جنبه‌هایی از درمان هستند که تکنولوژی نمی‌تواند جایگزین آن شود.

با وجود مزایای فراوان، این تحولات چالش‌هایی را نیز به همراه دارند؛ از نگرانی‌های مربوط به حفظ امنیت و محرمانگی داده‌های بالینی و بیماران گرفته تا مسائل اخلاقی، و خطر وابستگی بیش از حد به تکنولوژی.

از طرفی در کشورهای کم‌درآمد، محدودیت‌های آموزشی و کمبود زیرساخت‌های مورد نیاز برای توسعه تکنولوژی، فاصله‌ای عمیق میان ظرفیت‌های درمانی ایجاد کرده که با راهکارهایی نظیر آموزش‌های تخصصی آنلاین، توسعه همکاری‌های بین‌المللی و ارائه مشوق‌های مناسب برای جذب نیروی کار متخصص قابل رفع است.

به‌طور کل می‌توان گفت، موفقیت در آینده صنعت سلامت مستلزم ایجاد توازن میان به‌کارگیری نوآوری‌های تکنولوژیک و حفظ نقش کلیدی نیروی انسانی است تا ضمن افزایش کارایی و کیفیت، ابعاد انسانی مراقبت‌های سلامت نیز حفظ شود.

نتیجه‌گیری

تحولات پیش‌رو نشان می‌دهد که همه مشاغل دستخوش تغییرات گسترده خواهند شد. آینده بازار کار بر پایه همکاری و هم‌افزایی میان انسان و ماشین شکل می‌گیرد، نه رقابت میان آن‌ها. در این میان، آنچه اهمیت دارد، توانایی انطباق با تغییرات و یادگیری مداوم است.

برخی مشاغل سنتی ممکن است کمرنگ شوند، اما در مقابل، فرصت‌های جدیدی پدید می‌آیند که به مهارت‌های تازه نیاز دارند. در حالی که برخی مهارت‌ها همچنان در مسیر رشد و تکامل قرار دارند، برخی دیگر جایگاه ثابتی پیدا کرده یا به تدریج کم اهمیت می‌شوند. برای مواجهه با این تحولات، سازمان‌ها و سرمایه انسانی باید بر آموزش و توسعه مهارت‌های کلیدی تمرکز کنند. سرمایه‌گذاری در یادگیری و به‌روزرسانی مهارت‌ها، مسیر پیشرفت در بازار کار آینده را هموارتر می‌کند. در صنعت سلامت، در کنار بهره‌برداری از فناوری‌های نوین، نقش انسان در تصمیم‌گیری‌های حساس و ارتباط مستقیم با بیماران همچنان حیاتی خواهد بود.

در نهایت، بازار کار پیش رو، نقطه پایانی برای مشاغل فعلی نیست، بلکه مرحله‌ای از تکامل آن خواهد بود. با پذیرش تغییرات، و یادگیری مداوم برای همگام شدن با تکنولوژی، امکان رشد و پیشرفت در این فضای نو فراهم خواهد بود.

منبع

- The Future of Jobs Report (۲۰۲۵). World Economic Forum.
https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_۲۰۲۵.pdf